

UNELE ASPECTE
PRIVIND INTOXICAȚIILE ACUTE
NEPROFESIONALE EXOGENE DE ETIOLOGIE
CHIMICĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Iurie PÎNZARU, Tatiana MANCEVA,
Centrul Național de Sănătate Publică

Summary

Some aspects of acute poisoning cases of unprofessional exogenous chemical etiology in Moldova

This article shows an evaluation of acute poisoning cases of unprofessional exogenous chemical etiology in the world and especially in Moldova and determining their role in the general morbidity structure. In recent years were attest an increasing of non-professional exogenous acute poisoning of chemical etiology in adults and children as a result of accidental ingestion or with a suicidal purpose. The data analyzed during the years 2011-2014 in Moldova, denotes a record of 18666 cases including 830 deaths (4.4%). Usually the se intoxications are triggered in habitat conditions by chemicals, which ordinary are used by members of the family.

Keywords: acute poisonings, toxicological substances, measures to prevent, affected people, registry of affected people

Резюме

Некоторые аспекты острых непрофессиональных экзогенных отравлений химической этиологии в Республике Молдова

Представлен анализ случаев острых непрофессиональных экзогенных отравлений химической этиологии на глобальном уровне и в частности в Республике Молдова, определена их роль в общей структуре заболеваемости. За последние годы было отмечено увеличение числа острых непрофессиональных экзогенных отравлений химической этиологии, как у взрослых, так и у детей, в результате случайного проглатывания или с целью суицида. Данные 2011-2014 годов в Республике Молдова свидетельствуют о регистрации 18666 случаев, включительно 830 смертей (4,4%). Чаще всего эти отравления возникают в результате употребления химических веществ, используемых как правило некоторыми членами семьи.

Ключевые слова: острые отравления, токсикологические вещества, меры предотвращения, пострадавшие люди, журнал регистрации случаев

Introducere

Încă în Antichitate, Hipocrate, care este considerat fondatorul medicinei practice (a. 400 î. Hr.), a elaborat noțiuni concrete despre substanțele toxice, intoxicații și a formulat principii de bază de tratament al intoxicațiilor, ca boli provocate de substanțele toxice pătrunse în organismul uman, noțiuni ce rămân actuale și în prezent [5]. Paracels (1493-1541) a demonstrat că toxicul este un preparat chimic cu o anumită structură, de care depinde toxicitatea lui, și se deosebește de preparatele medicamentoase doar prin doză [6].

O actualitate deosebită a căpătat problema intoxicațiilor acute exogene de etiologie chimică în ultimele decenii, ca urmare a acumulării în mediul înconjurător a unei cantități enorme de diverse produse chimice, care întrunesc circa 6 mil. de denumiri [4].

Intoxicațiile acute neprofesionale exogene de etiologie chimică constituie o stare patologică a organismului, cauzată de substanțe chimice toxice care pătrund în organismul uman pe diferite căi, în doze capabile de a afecta funcțiile vitale ale organismului și provoacă dereglări funcționale și/sau lezionale, care se manifestă prin diferite simptome: amețeli, vome, diaree, iar uneori pot fi soldate chiar cu decese [2].

Toxicul poate fi constituit din orice substanță chimică ori biologică ce, pătrunzând în organism prin diferite căi, într-o cantitate relativ mare în doză unică sau în doze repetate la intervale foarte scurte, dereglează procesele biochimice, condiționând tulburări periculoase de diversă gravitate ale funcțiilor fiziologice ale organelor și sistemelor (de la ușoare până la letale) [4].

Annual, în lume se înregistrează câteva milioane de intoxicații acute, cauzate de utilizarea directă a substanțelor psihotrope (alcool, droguri), a medicamentelor, a pesticidelor etc., iar pesticidele în țările în curs de dezvoltare anual provoacă peste 200000 cazuri de intoxicații [2].

De obicei, intoxicațiile acute neprofesionale exogene de etiologie chimică sunt declanșate în condiții de habitat de acele substanțe chimice care sunt utilizate de către unii membri ai familiei. Mai frecvent, intoxicațiile acute neprofesionale exogene de etiologie chimică survin din cauza păstrării sau administrării incorecte a substanțelor chimice, sau exploatării cu abateri de la prevederile legale a unor instalații (aragaz, sobe etc.) [4].

Unele persoane, sub acțiunea și/sau prezența diferitor evenimente, diverselor situații precare (lipsa de finanțe, atitudinea interpersonală), utilizează substanțe chimice (medicamente, pesticide) în scop suicidal, deoarece sunt condiționate de o „situație toxică” când, sub influența încordării sporite a condițiilor contemporane de viață, sunt tentați să folosească asemenea preparate [4].

Un loc deosebit i se atribuie alcoolului ca factor de risc pentru sănătatea umană. Aproximativ trei adulți din 10 consumă alcool irațional și au probleme de sănătate din această cauză. Unii adolescenți consumă alcool sau substanțe toxice doar ocazional, însă chiar și acest comportament se consideră periculos, deoarece poate duce la dependență sau la probleme secundare acesteia, cum ar fi: progrese școlare slabe, izolare socială sau pierderea prietenilor din anturaj, probleme familiale. Fiecare persoană care nu este capabilă să-și controleze "dorința" excesivă pentru băuturile alcoolice este supusă unui risc sporit pentru a suferi de alcoolism sau de dependența de a folosi alcoolul [3].

În contextul industrializării cu pași rapizi actuale a țărilor, intoxicațiile acute neprofesionale exogene de etiologie chimică devin o problemă stringentă de sănătate publică, neacoperită sub aspect de evidență, raportare a fiecărui caz și reabilitare (după caz) a persoanelor intoxicate [7].

În Republica Moldova, intoxicațiile acute neprofesionale exogene de etiologie chimică continuă să constituie o problemă primordială de sănătate publică, care are și unele rezerve [7].

În ultimii ani se observă o tendință de creștere a numărului de intoxicații cu cazuri mortale, provocate de unele substanțe chimice atât la adulți, cât și la copii, care survin accidental sau cu scop suicidal [7].

Scopul prezentei cercetări constă în evaluarea intoxicațiilor acute neprofesionale exogene de etiologie chimică, înregistrate în Republica Moldova, în perioada 2011-2014, și elaborarea măsurilor de prevenție direcționate spre diminuarea cazurilor date.

Materiale și metode

În studiu au fost utilizate datele din: Formularul statistic f. 18-săn. *Darea de seamă privind supravegherea de stat a sănătății publice*, din anii 2011-2014, la capitolul evidența intoxicațiilor acute neprofesionale exogene de etiologie chimică; Chestionarul privind evaluarea cazurilor de intoxicații acute neprofesionale exogene de etiologie chimică din teritoriile administrative; Registrul provizoriu de evidență a persoanelor cu intoxicație acută neprofesională exogenă de etiologie chimică.

Informația privind notificarea, evidența și raportarea cazurilor de intoxicații acute neprofesionale exogene de etiologie chimică a fost expusă în Circularele nr. 01-3/1282 din 22.05.2014 *Cu privire la lacunele admise în înregistrarea și raportarea cazurilor de intoxicații acute neprofesionale de etiologie chimică* și nr. 01-3/569 din 17.03.2015 *Cu privire la activitatea instituțiilor din sistemul sănătății la compartimentul intoxicațiilor acute neprofesionale de etiologie chimică în anul 2014 și sarcinile pentru anul 2015*, semnate de

adjunctul medicului-șef sanitar de stat al Republicii Moldova.

Rezultate și discuții

Evaluarea datelor referitor la cazurile de intoxicații acute neprofesionale exogene de etiologie chimică în Republica Moldova, raportate de centrele de sănătate publică (CSP) municipale și raionale, denotă înregistrarea a 18666 cazuri de intoxicații cu substanțe chimice în perioada 2011-2014, dintre care 830 s-au soldat cu decese (4,4%). Cele mai multe cazuri au fost înregistrate în anul 2013 - 6292 la număr, inclusiv 219 decese (3,5 %).

Datele examinate atestă că în anul 2013 au predominat intoxicațiile cu medicamente, cu numărul total de afectați de 1595 (mun. Chișinău - 631 afectați, raionul Hâncești - 71 persoane, mun. Bălți - 60, raionul Orhei - 58 afectați, raionul Ialoveni - 55 etc.) și 5 decedați.

Intoxicațiile cu alcool, în perioada 2011-2014, în Republica Moldova se plasează pe primul loc, cu 5430 de cazuri (29,1%), dintre care 364 cazuri s-au soldat cu decese (6,7%), și s-au înregistrat mai frecvent în mun. Chișinău, Bălți, raioanele Hâncești, Florești, Fălești.

De regulă, intoxicațiile de acest gen parvin în rezultatul utilizării rachiiului (48%), vinului (16,4%) și a altor feluri de alcool.

În literatura de specialitate se constată că în Federația Rusă, în ultimii 10 ani, de la 10 până la 45 mii de oameni au decedat în rezultatul consumului de alcool, adeseori au fost înregistrate chiar și intoxicații în grup ori în masă [8].

Intoxicații cu alcool, inclusiv cu cel contrafăcut, au fost înregistrate în anii 2011-2012, cu afectarea a 470 de persoane, dintre care în Cehia au decedat 27 oameni, în Slovacia - 17, în Ecuador - 21 persoane [9]. În același timp, în SUA anual decedază circa 2200 de oameni în rezultatul intoxicației cu alcool [1].

Datele statistice pe plan mondial atestă o înregistrare sporită și a cazurilor de intoxicare cu medicamente și gaze.

Datele statistice din Lituania atestă că deseori copii cu vârste mai mari de 10 ani folosesc medicamente în mod conștient, cu scop suicidal. În perioada 2007-2011, 55 de cazuri de intoxicații cu medicamente s-au soldat cu deces [4].

Intoxicațiile cu medicamente, droguri și alte substanțe nemedicamentoase în Federația Rusă atestă că, în perioada 2005-2008, au decedat 39898 de persoane [10].

În urma intoxicațiilor acute neprofesionale cu monoxid de carbon au decedat 202 persoane din orașul Tomsk în perioada 2000-2004 [11].

În Republica Moldova, pe locul doi sunt plasate intoxicațiile acute neprofesionale exogene cu

medicamente – 5329 cazuri (28,5%), inclusiv 21 de decese (0,4%).

Intoxicațiile cu gaze ocupă locul III, cu 1563 cazuri, ceea ce constituie 8,4%, inclusiv 265 decese (17%). Totodată, menționăm că intoxicațiile cu gaze, inclusiv monoxidul de carbon, nu totdeauna sunt raportate instituțiilor medico-sanitare publice (IMSP), mai cu seamă cele cu decese.

Concomitent, în perioada 2011-2014, în Republica Moldova au fost înregistrate 585 de intoxicații cu pesticide, inclusiv 47 în scop suicidal, care s-au soldat cu decese (8%).

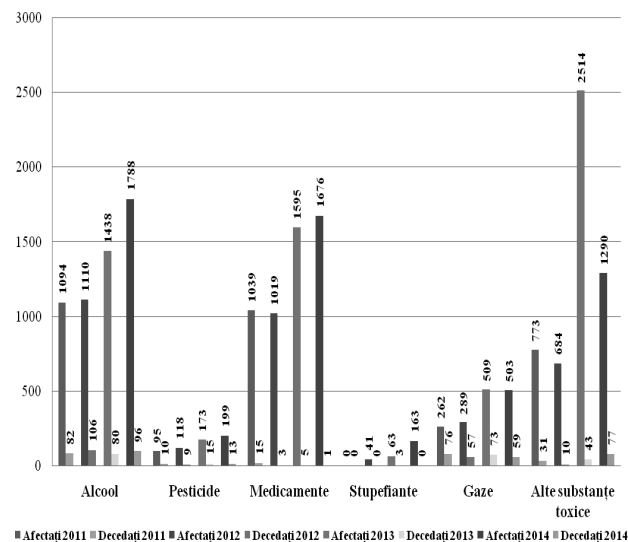

Figura 1. Intoxicații acute neprofesionale exogene de etiologie chimică în Republica Moldova, în perioada 2011-2014

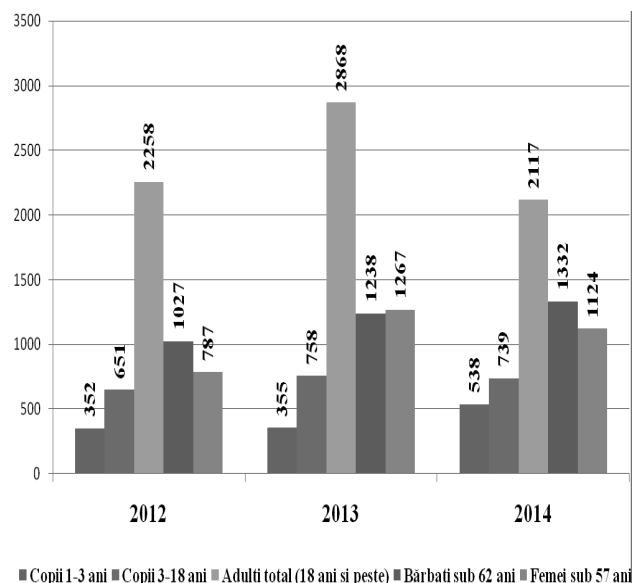

Figura 2. Intoxicații acute neprofesionale exogene de etiologie chimică pe grupe de vârstă în anii 2012-2014 (afecțați)

În rezultatul unor intervenții și decizii ale Serviciului de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice, unele IMSP și CSP teritoriale au îmbunătățit evidența și raportarea cazurilor de intoxicații acute neprofesionale exogene de etiologie chimică. Ca urmare, în perioada ianuarie – august 2015, prin intermediul Punctului Focal Național, Secția Monitorizarea Alertelor în Sănătate Publică, au fost înregistrate și raportate 1555 de cazuri, inclusiv 73 de decese, care au constituit 4,7% (vezi tabelul).

Intoxicațiile acute neprofesionale exogene de etiologie chimică, raportate de IMSP republicane, municipale și raionale, CSP teritoriale și CNSP în perioada 01.01 – 01.08.2015

Teritoriul administrativ	Număr total de intoxicații acute	Substanța chimică la care a fost expus														
		Lichide (soluții acide, baze, solvenți ș.a.)		Solide (hidroxid de sodiu ș.a.)		Gaze (bioxid de carbon, azot, amoniac, clor ș.a.)		Pesticide		Scopul utilizării (accidental/suicid)	Medicamente		Alcool		Altele	
		A.	D.	A.	D.	A.	D.	A.	D.		A.	D.	A.	D.	A.	D.
Anenii Noi	26			1							16		4		5	
Basarabeasca	9					2		1			4		2			
Briceni	10					1		2			4				3	
Cahul	56	1				12		1	1		29		8		5	
Cantemir	62	2				4		1			19		32		5	
Călărași	40	2				3		1		suicid	22		11		2	
Căușeni	15					1					13		1			
Cimișlia	15	1								suicid	9		4		1	
Criuleni	29							9		suicid	13		6	1	1	
Dondușeni	18							2		suicid	4		3	1	9	
Drochia	22	1				5	2				4		5		7	
Edineț	33	3				3		1			7		13		6	
Fălești	25	4				1				suicid	6		10		4	1
Florești	27										19		7		1	
Glodeni	5									suicid	5					
Hâncești	39							2		suicid	6		20		11	1
Ialoveni	103	8		2		12		5			37		13		26	
Leova	14	2				7					4				1	

Nisporeni	35					1		6		6		5		17		
Ocnia	14							4		suicid	7	1		2		
Orhei	24	1		1							11	7		4	1	
Râșcani	52	3				5		2			13	20	1	9	1	
Sângerei	84					5		7			21	32		19		
Soroca	72	1				3		7			26	21		14		
Strășeni	43					5		5			18	7	1	8		
Șoldănești	4										3	1				
Ștefan Vodă	43	2				2		5			15	13		6		
Taraclia	30					17					4	2		7		
Telenești	12							3		suicid	2	5		2		
Ungheni	5	1						1		suicid	2			1		
Comrat	14	3								suicid	6	4		1		
Ceadâr-Lunga	22	1				5		2		suicid	9	4		1		
Vulcănești	8					4				suicid	2			2		
mun. Bălți	19					2					8	4		5		
SC Sfânta Treime	487	12	3			33	3	8	1		143	19	188	27	41	9
Institutul Mamei și Copilului	39	3				1					29				6	
TOTAL	1555	51	3	4	0	134	5	75	2		546	19	453	31	232	13

Notă: litera A – afectat, litera D – decedat.

Măsurile de prevenție:

1. Respectarea regulilor de igienă personală prin utilizarea echipamentului de protecție (îmbrăcăminte impermeabilă, încălțăminte și mănuși, ochelari de protecție, mască ori respirator) în cazurile aplicării pesticidelor în condiții habituale.

2. Verificarea sistemelor de încălzire a locuințelor (sobe, centrale pe biomasă, pe gaz etc.) înainte de punerea lor în funcțiune pentru curățarea de funingine, rugină sau eroziuni.

3. Ventilarea și aerisirea permanentă a încăperilor.

4. Respectarea regulilor de păstrare a medicamentelor (în locuri inaccesibile pentru copii, în truse medicale speciale, împachetate și etichetate).

Concluzii

1. În Republica Moldova, în perioada 2011-2014, pe primul loc s-au plasat intoxicațiile acute neprofesionale exogene cu alcool – 5430 de cazuri (29,1%), dintre care 364 de persoane au decedat (6,7%).

2. Pe locul doi s-au plasat intoxicațiile cu medicamente – 5329 de cazuri (28,5%), inclusiv 21 de decese (0,4%).

3. Intoxicațiile cu gaze ocupă locul III, cu 1563 de cazuri (8,4%), dintre care 265 s-au soldat cu decese (17%).

4. Locul patru îl ocupă intoxicațiile cu pesticide – 585, inclusiv 47 decese (8%).

5. Monitorizarea intoxicațiilor acute neprofesionale exogene de etiologie chimică este una dintre verigile slabe ale evidenței în sistemul de sănătate publică din țara, ceea ce se răsfrânge negativ asupra calității raportării, tratamentului și reabilitării persoanelor intoxicate cu substanțe chimice.

6. Unele cazuri de intoxicații cu substanțe chimice, inclusiv decesele, nu sunt cercetate din motivul lipsei notificării și raportării lor corecte și în termen util de instituțiile medico-sanitare publice municipale/raionale.

7. Este necesar de a elabora un act normativ care ar reglementa activitățile la acest compartiment.

Bibliografie

1. Mc. Carrthy M. *Six people in US die each day from alcohol poisoning*. In: CDC reports, 2015, nr. 8, p. 350; Konny D., Brewer R. D., Mesnick J.B. et al. *Vital sins: alcohol poisoning deaths-United States, 2010-2012*. In: *Morb. Mortal Weekly Rep.*, 2015, nr. 53, p. 1238-1242.
2. http://www.referat.ro/referate/Intoxicatiile_acute_exogene_de432.html.
3. http://www.sfatulmedicului.ro/arhiva_medicala/intoxicatii-cu-alcool.
4. http://www.sfatulmedicului.ro/Prim-ajutor/intoxicatia-cu-substante-chimice-medicamentoase-barbiturice-neuroleptice_1749.
5. <https://en.wikipedia.org/wiki/Hippocrates>.
6. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Парацельс>.
7. Iurie Pinzaru, E. Sanduleac. *Supravegherea de stat a sănătății publice în Republica Moldova (raport național, 2014)*, p. 63-64.
8. Д. А. Халютин, Т.С. Соловьева, В. С. Чирский, В. Л. Рейнюк и др. *Морфологические особенности действия пептидных препаратов при остром отравлении этиловым спиртом в эксперименте*. В: Токсикологический вестник, 2015, № 4, с. 31-37; Курсов С.В., Михневич К. Г., Кривобок В. Н. *Острые отравления этанолом*. В: Медицина неотложных состояний, 2012, № 7-8, с. 22-35.
9. Д.А. Халютин, Т.С. Соловьев. Токсикологический вестник, 2015 № 4; И. И. Гасанов, Ж.Ю. Хабибулина, О.С. Булычева и др. *Анализ роли сурогатных алкогольных напитков в формировании феномена высокой алкогольной смертности в мире*. В: Успехи современного естествознания, № 9, с. 92-93.
10. Е. М. Секриеру, ФГУ ЦНИИОИЗ Росздрава, г. Москва, 21.12.2009 г. В: *Электронный научный журнал Социальные аспекты здоровья населения*.
11. С.Н. Поверинов, Ф.В. Алябьев, А.М. Парфирьева, С.Ю. Алябьева, Т.Р. Яушев. *Вклад смертности от отравления угарным газом в структуру насильственной смерти в г. Томске за период с 1992 по 2004 г.*

Prezentat la 11.01.2016

Tatiana Manceva, medic-igienist,
Centrul Național de Sănătate Publică
tel.: (022) 574-678; e-mail: t_manceva@mail.ru